

Etter liste

Deres ref.:
Vår ref.: 16/28161-3
Saksbehandler: Stian Haugen
Dato: 30.03.2017

Presisering av lovverk etter Sivilombudsmannens besøksrapporter fra 2015/2016 - Korrigert lenke

Sivilombudsmannens forebyggingsenhet mot tortur og umenneskelig behandling ved frihetsberøvelse foretar besøk til steder der mennesker er frihetsberøvet, herunder institusjoner innen psykisk helsevern. På bakgrunn av besøkene publiserer enheten rapporter med anbefalinger til institusjonen. Besøksrapportene finnes på www.sivilombudsmannen.no

HelseDirektoratet har gjennomgått rapportene fra besøk ved institusjoner i psykisk helsevern for 2015-2016. Noen av anbefalingene går igjen i flere av rapportene, noe som gir grunn til å anta at påpekte feil/ uheldig praksis også skjer ved andre institusjoner i det psykiske helsevernet.

Direktoratet ønsker derfor å presisere følgende regler innen området psykisk helsevern:

- **Rett til informasjon om vedtak etter psykisk helsevernloven:** Pasienten skal få skriftlig underretning om vedtak, herunder begrunnelsen, jf. forvaltningsloven §§ 24 og 27. Dersom begrunnelsen for vedtaket ikke fremgår av selve vedtaksskjemaet, men er nedtegnet i et journalnotat, *skal dette legges ved vedtaket*. Informasjon om vedtaket bør også gis muntlig. Dersom pasienten er for syk til å forstå informasjonen, må tidspunktet og måten informasjonen gis, tilpasses.

På samme måte skal nærmeste pårørende (og ev. begjærende instans) ha skriftlig underretning om vedtaket, herunder begrunnelsen, jf. forvaltningsloven §§ 24 og 27. Dette gjelder imidlertid ikke for såkalte «gjennomføringsvedtak» etter psykisk helsevernloven kapittel 4 – når pasienten motsetter seg dette, jf. psykisk helsevernloven § 27 tredje ledd.

Pasient, nærmeste pårørende og ev. begjærende instans skal underrettes om vedtaket så snart som mulig, jf. fvl. § 27 første ledd.

- **Rett til informasjon om klagemuligheter:** Når det fattes vedtak etter psykisk helsevernloven skal pasienten, nærmeste pårørende og ev. begjærende instans,

HelseDirektoratet

Avdeling psykisk helsevern og rus

Stian Haugen, tlf.: +4724163094

Postboks 7000 St. Olavs plass, 0130 Oslo • Besøksadresse: Universitetsgata 2, Oslo • Tlf.: 810 20 050

Faks: 24 16 30 01 • Org.nr.: 983 544 622 • postmottak@helsedir.no • www.helsedirektoratet.no

underrettes om muligheten for å klage på vedtaket, klagefrist, klageinstans og den nærmere framgangsmåte for å klage, jf. forvaltningsloven § 27 tredje ledd og psykisk helsevernforskriften § 6.

- **Informasjonsmaterieill:** I tillegg til informasjon om klageretten for det enkelte vedtak, bør institusjonen også sørge for at pasienter og nærmeste pårørende har tilgang til informasjonsmaterieill om pasientrettigheter, klageinstanser og klageadgang. Det er særlig viktig at informasjonsmateriellet er godt synlig og lett tilgjengelig på alle døgnenheter som mottar tvangsinnlagte pasienter.
- **Informasjon om kontrollkommisjonenes besøk:** Kontrollkommisjonen bør sørge for at pasienten får vite om kommisjonens planlagte besøk ved for eksempel oppslag på de ulike avdelingene, jf. IS-10/2007 Saksbehandlingsrundskriv for kontrollkommisjonene i det psykiske helsevern pkt. 4.1.
- **Dokumentasjon og kontroll av bruk av tvang (tvangsprotokoller):** Opplysninger om vedtak om skjerming, behandling uten eget samtykke og bruk av tvangsmidler skal føres inn i protokoller (tvangsprotokoller), jf. psykisk helsevernforskriften § 30 første ledd.

Opplysningene som føres i tvangsprotokollene skal gi oversikt over bruk av tvang innen den enkelte institusjon og overfor den enkelte pasient.

Da dagens papirprotokoller har svakheter i forhold til å fremstille informasjonen på en fullstendig og oversiktlig måte, jobber direktoratet med en overgang til «elektroniske tvangsprotokoller». Det utvikles en standard som gjør at vedtakene skal kunne søkes frem på en enkel og oversiktlig måte i elektronisk pasientjournal. DIPS implementerer nå en slik standard i sitt system DIPS Arena, og det forventes at kundene vil kunne ta i bruk funksjonaliteten i inneværende år. DIPS har alle helseforetak med unntak av helseforetakene i Midt-Norge som kunder. Standarden er å finne på [ehelse.no](https://ehelse.no/epj-standard-vedtak-etter-psykisk-helsevernloven-his-807022015):
<https://ehelse.no/epj-standard-vedtak-etter-psykisk-helsevernloven-his-807022015>.

Inntil denne standarden er på plass, er det viktig at institusjonene fremdeles sikrer god oversikt i de gamle papirprotokollene, så godt det lar seg gjøre og i samråd med kontrollkommisjonene.

Avslutningsvis vises til at informasjonsmaterieill om blant annet pasienters rettssikkerhet ved tvang og pårørendes rettigheter, kan bestilles gratis fra Helsedirektoratet:

- «*Rettsikkerhet ved tvang- kontrollkommisjonene i det psykiske helsevernet*» (IS-1335):
<https://helsedirektoratet.no/Sider/Rettsikkerhet-ved-tvang---Kontrollkommisjonene-i-det-psykiske-helsevern.aspx>
- «*Informasjon til deg som er dømt til tvunget psykisk helsevern*» (IS- 0436):
<https://helsedirektoratet.no/Sider/Informasjon-til-deg-som-er-dømt-til-tvungent-psykisk-helsevern.aspx>

- «Pårørendes rettigheter – en oversikt for helsepersonell i den psykiske helsetjenesten og rustiltak» (IS- 2146)

<https://helsedirektoratet.no/publikasjoner/parorendes-rettigheter-en-oversikt-for-helsepersonell-i-den-psykiske-helsetjenesten-og-rustiltak>

- «Rettigheter i psykisk helsevern for deg under 16 år» (IS- 2131)

<https://helsedirektoratet.no/publikasjoner/rettigheter-i-psykisk-helsevern-for-deg-under-16-ar>

- «Rettigheter i psykisk helsevern for deg mellom 16 og 18 år» (IS-2132)

<https://helsedirektoratet.no/publikasjoner/rettigheter-i-psykisk-helsevern-for-deg-mellom-16-og-18-ar>

Vennlig hilsen

Gitte Huus e.f.
avdelingsdirektør

Mari Holst Langseth
rådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk